

Školní poradenské pracoviště Orbis Pictus

Školní poradenské pracoviště (dále jen ŠPP) poskytuje poradenské a konzultační služby žákům, jejich zákonným zástupcům a pedagogům. K hlavním cílům ŠPP patří posílení pozitivních vztahů mezi všemi subjekty školy, rozšíření oblastí primární prevence a zkvalitnění péče o děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Činnost Školního poradenského pracoviště je legislativně podpořena vyhláškou č. 27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a vyhláškou č. 197/2016 o poskytování poradenských služeb ve školách a školských zařízeních. Aktivity ŠPP na naší škole zajišťuje výchovný poradce, speciální pedagog, školní metodik prevence.

Za poskytování poradenských služeb odpovídá ředitel školy.

Pracovníci:

Ředitel školy: PhDr. Jan Samohýl, Ph.D.

Školní metodik prevence: Ing. Mgr. Karel Dušek

Výchovný poradce: Mgr. Vladislava Skůpová

Speciální pedagog: Mgr. Jaroslava Smetková

Konzultace na základě předchozí domluvy prostřednictvím e-mailu nebo telefonicky.

Cíle:

- poskytování podpůrných opatření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami,
- sledování a vyhodnocování účinnosti zvolených podpůrných opatření,
- prevenci školní neúspěšnosti,
- kariérové poradenství spojující vzdělávací, informační a poradenskou podporu k vhodné volbě vzdělávací cesty a pozdějšímu profesnímu uplatnění,
- podporu vzdělávání a sociálního začleňování žáků z odlišného kulturního prostředí a s odlišnými životními podmínkami,
- podporu vzdělávání žáků nadaných a mimořádně nadaných,
- průběžnou a dlouhodobou péči o žáky s výchovnými či vzdělávacími obtížemi a vytváření příznivého sociálního klimatu pro přijímání kulturních a jiných odlišností ve škole a školském zařízení,

- včasnou intervenci při aktuálních problémech u jednotlivých žáků a třídních kolektivů,
- předcházení všem formám rizikového chování včetně různých forem šikany a diskriminace,
- průběžné vyhodnocování účinnosti preventivních programů uskutečňovaných školou,
- metodickou a poradenskou podporu učitelům i rodičům
- spolupráci a komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci,
- spolupráci školy při poskytování poradenských služeb se školskými poradenskými zařízeními

Školní metodik prevence

Činnosti:

- tvorba, realizace a vyhodnocování školního preventivního programu
- realizace aktivit školy zaměřených na prevenci: záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismu,
- koordinace vzdělávání pedagogických pracovníků školy v oblasti rizikového chování
- koordinace spolupráce školy s ostatními institucemi, které působí v oblasti prevence rizikového chování
- spolupráce na intervenci s odpovídajícím odborným pracovištěm v případě výskytu rizikového chování
- shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování v souladu se zákonem a ochraně osobních údajů
- předávání informací o problematice specifické primární prevence a realizovaných programech pedagogickým pracovníkům školy a zákonným zástupcům žáků
- spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů rizikového chování žáků, provádění orientačního šetření žáků s projevy rizikového chování, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům a zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště.
- vytváření individuálních výchovných plánů (IVýP)

Minimální preventivní program na školní rok 2018/19

1. Základní údaje o škole (metodika str. 6)

Název a adresa školy, pro kterou platí tento MPP	Církevní základní škola Orbis- Pictus s.r.o.
Jméno a příjmení ředitele	PhDr. Jan Samohýl Ph.D.
Telefon na ředitele	381 252 567, 602 661 668
E-mail na ředitele	jsamohyl@orbiska.cz

Jméno školního metodika prevence	Mgr. Ing. Karel Dušek		
Telefon	381 251 864		
E-mail	kareldusek@seznam.cz		
Specializační studium			Ne
Realizátor vzdělávání			

Jméno výchovného poradce	Mgr. Vladislava Skůpová		
Telefon	381 251 864		
E-mail	skupova.vlad@seznam.cz		
Specializační studium	Ano		
Realizátor vzdělávání			

	Počet tříd	Počet žáků/studentů	Počet ped. pracovníků
ZŠ - I stupeň	5	77	8
ZŠ - II.stupeň	4	58	8
Celkem pedagogů na škole*			15

* Jedná se o celkový počet pedagogů na Vaší škole. Nejedná se o součet údajů uvedených výše (někteří pedagogové mohou učit na více stupních zároveň).

Specifikace školy:

CZŠ Orbis Pictus je základní škola s celodenním výchovně vzdělávacím programem, která vyučuje podle osnov Obecné školy a vychovává v rámci křesťanských morálních hodnot. V každém ročníku je jedna třída, obsazená v průměru 15-ti žáky (max. je v 6. třídě tj. 17 žáků. Ve škole je zařazeno v současné době 135 žáků, mezi nimiž je začleněno 8 žáků integrovaných.

Cílová skupina:

- ✓ Všichni žáci školy
- ✓ Pedagogičtí pracovníci školy
- ✓ Rodiče

Cíl programu:

1. Prevence a boj proti sociálně patologickým jevům jako nedílná součást školní kultury.

Jedná se především o prevenci v oblasti:

- ✓ užívání návykových látek, drogových závislostí, alkoholismu a kouření a onemocnění HIV/AIDS a dalšími infekčními nemocemi souvisejícími s užíváním návykových látek,
- ✓ kriminality a delikvence,
- ✓ závislosti na politickém a náboženském extremismu
- ✓ virtuálních drog (počítače, televize a video),

- ✓ kyberkriminalita a rizikové chování v oblasti komunikace na sociálních sítích a ve virtuálním prostoru
- ✓ patologického hráčství (gambling),
- ✓ záškoláctví,
- ✓ šikanování, vandalismu aj. forem násilného chování,
- ✓ xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu.

2. Rozpoznání a zajištění včasné intervence zejména v případech domácího násilí, týrání a zneužívání dětí, ohrožování mravní výchovy mládeže a poruch příjmu potravy

3. Vytvoření příležitostí k ovlivnění hodnot a postojů žáků

4. Optimalizace prostředí školy pro rozvoj prosociálního jednání žáků

Aktivity ve škole v rámci Minimálního preventivního programu

1. Zimní a letní týdenní ozdravné pobyty

Ozdravné pobyty jsou rozčleněny podle věkových kategorií obvykle na tyto skupiny:

1. a 2. třída

3. - 5. třída

6. – 9. třída

Čímž je splněn předpoklad rozčlenění do žáků do různě rizikových skupin na základě věku

Cíl:

- ✓ Sblížení žáků v rámci týdenního pobytu mimo prostředí školy a domova
- ✓ Stmelení třídního kolektivu
- ✓ Bližší seznámení se s třídním učitelem a dalšími vyučujícími
- ✓ Sblížení žáků s učiteli při společném prožívání volnočasových her
- ✓ Poznat osobnost učitele a prohlubování navázaných kontaktů

- ✓ Rozrušení elitních skupin žáků s cílem poznat důležitost každého jednoho člena kolektivu
- ✓ Naučit se pomáhat druhým
- ✓ Využití volného času v rámci primární prevence
- ✓ Vytipování aktivních žáků ochotných k užší spolupráci při realizaci dalších akcí

2. Víkendové a jiné mimoškolní aktivity v rámci školního klubu

Cíl:

- ✓ Vyplnění časových mezer během víkendů a nabídnutí žákům smysluplné využití volného času
- ✓ Rozvoj osobnosti žáka v rámci netradičních soutěží a her zaměřených na rozvoj duševních a fyzických schopností
- ✓ Naučit žáky řešit složité a zátěžové situace
- ✓ Poznat hranice vlastních možností a postupně je překonávat
- ✓ Umožnit během večerů vzájemné sdílení zážitků spojených nejen s aktuální víkendovou akcí, ale i k sdělení závažných informací ohledně problémů nejen účastnících se dětí, ale i ostatních žáků školy. Díky těmto informacím je pak možné řídit další pedagogické působení ve škole právě v rámci primární prevence.
- ✓ Mimo to dochází i naplnění cílů uvedených v rámci letních ozdravných pobytů, s tím rozdílem, že zde se jedná jen o jakýsi průřez ročníkovou skladbou žáků druhého stupně, nikoliv o žáky ročníku jako celku.

Plánované aktivity školního klubu:

- **Podzimní pěší víkendové putování z Třeboně do Tábora**
- **Adventní čaj** – pomoc žáků, rodičů a pedagogů na farní sbírce pro potřeby mecenášského konta školy
- **Předvýzvo disko párky** – přespání dětí školního klubu ve škole na konci 1. pololetí.

- **Víkend na statku v Čelkovicích – duben 2018**
- **Pěší putování Českou Kanadou do Kostelního Vydří**
- **Horolezecké aktivity na skalách v okolí Tábora**

3. Přespání ve škole:

Jsou organizovány zhruba v pololetních intervalech. Jedná se o akci v rámci jednotlivé třídy, jejíž žáci zůstávají ve škole přes noc a tráví společně s učitelem odpoledne hrami a přípravou na školní vyučování dalšího dne. Večer následuje většinou zhlédnutí filmu nebo večerní hra a pak rozhovory o aktuálních problémech žáků. Velikou výhodou této aktivity je její nízkoprahovost, neboť není omezena fyzickými schopnostmi ani materiálními předpoklady a je rovněž časově snadno dostupná, protože nevyžaduje žádné pravidelné schůzky, což je u aktivit pořádaných jednotlivými kroužky zvláště pro rizikové skupiny žáků omezujícím faktorem.

Cíl:

- ✓ Stmelení třídního kolektivu
- ✓ Intenzivní budování důvěrného vztahu učitel - žák
- ✓ Zjistit návyky ohledně přípravy na školní vyučování u jednotlivých žáků a v případě, že jsou nevyhovující, naznačit možnost jejich nápravy a pomoci upevnit systematickou přípravu na vyučování.
- ✓ Cílenou i spontánní diskusí odkrývat problémy žáků v mezilidské komunikaci, partnerství i rodině.

4. Zájmová činnost žáků organizovaná formou kroužků a nepovinných předmětů ve škole:

Souhrným cílem těchto aktivit je:

- ✓ Zajistit dětem smysluplné využití volného času mezi koncem školní výuky a návratem dětí (popř. i rodičů domů).
- ✓ Rozvoj rodinných vazeb na školu díky aktivnímu zapojení některých rodičů v činnosti níže uvedených kroužků.

- ✓ Aktivně se podílet na rozvoji dětské osobnosti zvláště sociálně komunikačních dovedností.

1. *Výtvarná činnost zahrnutá v zájmových kroužcích (malířičci, keramika)*

Cíl:

- ✓ Umožnění emočního projevu skrze výtvarné vyjádření
- ✓ Rozvíjení sociálních dovedností skrze kolektivní výtvarnou práci
- ✓ Sebereflexe a poznání v rámci vyhodnocování dosažených výsledků
- ✓ Upevnění pracovních návyků
- ✓ Rozvoj trpělivosti
- ✓ Rozvoj estetického citění
- ✓ Kontakt s veřejností formou výstav a prodejních akcí

2. *Dramatická činnost zahrnutá v předmětu dramatický kroužek*

Cíl:

- ✓ Umožnění emočního projevu skrze dramatickou inscenaci
- ✓ Rozvíjení verbálních a neverbálních komunikačních technik
- ✓ Prostřednictvím dramatického ztvárnění krizových situací získat dovednosti v řešení mezilidských konfliktů
- ✓ Rozvoj empatie skrze prožívání rolí

3. *Sportovní hry*

Cíl:

- ✓ Umožnění vybití nashromážděné emoční energie
- ✓ Rozvíjet prostřednictvím kolektivních míčových her schopnost přijímání slabostí svých i ostatních spolužáků
- ✓ Rozvíjení fyzické stránky lidské osobnosti (Ve zdravém těle, zdravý duch)

4. *Náboženství*

Cíl:

- ✓ Proměňovat zaměření života ve smyslu křesťanských hodnot
- ✓ Učit se pracovat s problematikou slabostí vlastních i cizích
- ✓ Uvědomovat si skutečnou hodnotu člověka jako osoby mající život ve vlastních rukách

5. *Zájmová činnost ve školním klubu*

Školní klub funguje ráno od 7 hodin a odpoledne po vyučování do 16.30 hodin. Zahrnuje všechny žáky II. stupně tj. 58 žáků. Ve volném čase žáci s vychovatelem hrají stolní tenis, deskové hry, florbal a míčové hry v tělocvičně a 2x týdně navštěvují horolezeckou stěnu. **Spojení žáků s vychovatelem (i díky jeho mimoškolnímu nasazení ve výše uvedených aktivitách školního klubu) působí velmi těsné přátelské vazby, které umožňují sdílení problémů na školní prostředí s nezvyklou hloubkou a intenzitou a umožňují následné efektivní postupy řešení.**

6. *Společné akce pořádané školou pro vytváření vazeb s rodinami žáků*

Škola pořádá během roku řadu akcí, na něž jsou zváni i rodiče našich žáků, čímž se podporují pozitivní vazby mezi školou a rodiči žáků a podporuje se přátelská atmosféra formou neformálních setkání. Jedná se především o:

- ✓ Společné slavnostní zahájení školního roku ve farním kostele
- ✓ Zahradní slavnost v červnu před koncem školního roku
- ✓ Společné slavnosti zakončení školního roku ve farním kostele

7. *V rámci školní výuky jsou zařazovány bloky zaměřené na primární protidrogovou prevenci i v rámci jednotlivých povinných předmětů.*

Rodinná výchova:

7. třída Komunikace a budování pozitivních rodinných vztahů.

 Komunikace a budování vztahů ve skupině – prevence šikany

Návyky zaměřené na zdravý životní styl.

8. třída Sexuální výchova, ochrana proti obtěžování a zneužívání, výběr partnera
- Mládežnické skupiny, životní styl mladých. Rozvoj rozlišovacích schopností ohledně žádoucího a nežádoucího chování. Získání dovedností asertivního chování. Diskuse nad filmy s protidrogovou tematikou
- Rozvoj komunikačních dovedností a pocitu vlastní hodnoty (naučit žáky prosadit vlastní názor a nepodléhat nežádoucímu vlivu okolí.
9. třída Mechanismy vzniku závislosti (drogová, virtuální závislost)
- Partnerské vztahy – diskuse nad vlastními představami o partnerském a životě a skutečností.
- Návykové látky – diskuse nad filmy s protidrogovou tematikou.

Občanská výchova

6. třída Život mezi lidmi, komunikace, lidské vztahy
- Lidská práva
7. třída Média – záměrné a nezáměrné ovlivňování
- Zodpovědné zacházení s finančními prostředky
- Národnostní menšiny, diskriminace (rasová, věková, sexuální orientace)
8. třída Náročné životní situace
- Partnerské vztahy, milostné vztahy
- Přátelské vztahy (fyzické násilí, šikana)
9. třída Trestní právo
- Nebezpečí lehkých a tvrdých drog
- Existující drogy, jejich třídění a nebezpečí
- Alkohol, drogy, cigarety a sepětí s mezilidskými vztahy

Profesní orientace

8. třída Smysl života, pozitivní vzory lidského chování
- Rozvoj komunikačních dovedností a pocitu vlastní hodnoty (naučit žáky prosadit vlastní názor a nepodléhat nežádoucímu vlivu okolí.
- Posílení pozitivních životních postojů
- Využívání volného času, hledání osobních zájmů a zálib
9. třída Posílení jistoty vlastní hodnoty
- Pozitivní vzorce chování v řešení osobních problémů
- Objevování životního cíle

Chemie

9. třída Informace o psychotropních látkách a jodech s cílem seznámení žáků se škodlivostí a příznaky jejich požití.

Školní poradenské pracoviště

Je zajištěno možností kdykoliv se kontaktovat s metodikem prevence nebo výchovným poradcem s cílem zjištění jeho názoru na řešení vlastních osobních problémů žáků nebo i problémů spolužáků. Vlivem vysokého standartu osobních vztahů mezi žáky a učiteli na škole nebyla dosud zaregistrována bariéra, která by znemožnila učitelům získat potřebné informace v osobním kontaktu se žáky.

Jak metodik prevence, tak i výchovný poradce má možnost mluvit s dětmi individuálně v uzavřené místnosti je-li třeba. Žáci tuto možnost využívají.

Vzdělání školního metodika prevence

Absolvování třísemestrového **Kurzu sociálního managementu v rámci dalšího vzdělání pedagogických pracovníků** (akreditace MŠMT 19 183/99-20-7)

r. 2003 účast na **Školení pedagogických pracovníků v oblasti prevence sociálně patologických jevů** v Benešově mlýně u Heřmaně.

Pravidelná setkání metodiků prevence v křesťanské pedagogicko-psychologické poradně v Praze – 2x ročně.

Pravidelná setkání s ostatními protidrogovými koordinátory, výměna zkušeností a nabídka tématických besed v průběhu každého šk. roku

Spolupráce s ostatními odborníky

Auritus - centrum pro lidi ohrožené drogou Tábor Klokotská 114, 390 01 Tábor

Mgr. Hana Vojtěchová, tel. 381 255 999 e- mail: auritus@iol.cz / www.auritus.cz

besedy+ prezent. zař. (8.,9. tř. ZŠ, SŠ, SOU)

interaktivní programy - 1den 8. ,9. tř. + SŠ, vzdělávání pro pedagogy, soc.prac...

besedy pro rodiče

PPP Tábor ul. Martina Koláře 2118, 390 00 Tábor

Ing. Monika Pýchová

monika.pychova@pppcb.cz

vzdělávání pro preventisty organizování prev. programů pro ZŠ,SŠ

Policie ČR Mgr. Miroslav Doubek

tel. 974 238 207

Cheiron T. Tábor, Děkanská 302, 390 01

Pavla Kohelová

Linka důvěry: České Budějovice 387 313 030

Písek 382 222 300

Praha 800 155 555

Přílohou minimálního preventivního programu je Krizový plán školy pro řešení SPJ

Zpracoval: Mgr. Ing. Karel Dušek

Datum: 15. září 2018

Schválil: PhDr. Jan Samohýl Ph.D.

Krizový plán školy

Cílem krizového plánu je stanovit závazný postup pro všechny pracovníky školy v případě podezření i výskytu šikany a návykových látek mezi žáky.

Postup školy v případě podezření na šikanu

1. **Konfrontovat** svá pozorování nebo ohlášení s ostatními kolegy.
2. **Oznámit** své podezření vedení školy, **konzultovat** další postup. Dohodnout se, kdo povede vyšetřování, popřípadě přizvat psychologa.
3. Mezi čtyřma očima **vyslechnout** více nezáujatých **svědků** / spolužáků /. Vést **písemný záznam**, porovnávat, věnovat pozornost nesrovnalostem v časech a místech.
4. **Spojit se s rodiči případné oběti**, konzultovat výskyt nepřímých znaků šikany. Požádat je o spolupráci.
5. **Vyslechnout oběť** – citlivě, zcela diskrétně, zaručit bezpečnost a důvěrnost informací. Vše zapisovat nebo nahrávat.
6. **Vyslechnout agresory** – překvapivě, mezi čtyřma očima, znemožnit domluvu výpovědí. Vytipovat nejslabší článek, dovést k přiznání či vzájemnému obviňování.
7. Požádat vedení školy o **svolání výchovné komise**. Ta posoudí na základě shromážděných informací, zda se jedná o šikanu a jaký je stupeň závažnosti, navrhne další postup vůči obětem, agresorům i třídě jako celku a jejich potrestání.
8. **Pozvat** individuálně k jednání **rodiče agresorů**, seznámit je se situací, sdělit jim navrhovaná opatření a požádat je o spolupráci. Pokud odmítají, **zvážit oznámení Policii ČR** – závisí na věku agresorů, na intenzitě a závažnosti šikany.
9. **Rozebrat situaci se třídou**, prodiskutovat, vysvětlit nebezpečnost a důsledky šikany, oznámit potrestání viníků.
10. Pokud se situace vyřeší pouze odchodem některých žáků, měl by **odejít agresor, a nikoli oběť**.

Postup při zjištění pokročilého stádia šikany:

1. Překonání šoku pedagogického pracovníka a bezprostřední záchrana oběti.
2. Domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a postupu vyšetřování.
3. Zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi.
4. Pokračující pomoc a podpora oběti.
5. Nahlášení Policii ČR.
6. Vlastní vyšetřování.
7. Při pokročilých, brutálních a kriminálních šikanách je nutné spolupracovat zejména s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, orgánem sociálně právní ochrany dítěte, Policií ČR.

Postup při výskytu zneužívání návykových látek ve škole:

V případě podezření: výchovný poradce, příp. třídní učitel, vychovatel provede diskrétní šetření, pohovor

Potvrzené zneužití návykových látek

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci NL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat za přítomnosti další osoby a s použitím ochranných pomůcek a zajistit ji, aby žák nemohl v konzumaci pokračovat. O události se sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka. Tento záznam založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem NL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci a Policii ČR, pokud ji nevolala již dříve.

5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého studenta, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole. Vyrozumění škola učiní i v případě, kdy žák způsobilý k pobytu ve škole je.
7. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce nezletilého žáka, popř. rodiče nebo jinou blízkou osobu zletilého žáka, a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
8. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
9. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že nezletilý žák konzumoval NL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy). Zákonný zástupce má právo se písemně vyjádřit k této skutečnosti a postupu školy.
10. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
11. V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

Distribuce NL ve škole

- (1) Distribuce NL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- (2) Přechovávání NL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin (provinění

v případě nezletilého žáka) - ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

- (1) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci NL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- (2) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- (3) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález NL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy spolu s písemným záznamem
- (3) O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.
- (4) V případě časové překážky na straně Policie se z praktických důvodů doporučuje za přítomnosti dalšího pracovníka školy s použitím gumových/latexových rukavic vložit látku do obálky, napsat datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepit, přelep opatřit razítkem školy a svým podpisem a uschovat do školního trezoru. Zajištěnou látku následně předat Policii ČR.

B. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- (3) O nálezů sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka

nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen/na ředitel/ka školy nebo její/jeho zástupce.

- (4) O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.
 - (5) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři, který se dostaví v případě, že to vyžaduje zdravotní stav žáka. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady NL jsou známy protilátky, které odstraní nebo zmírní akutní účinek NL. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.
- C.** V případě, kdy pracovníci školy mají důvodné podezření, že **některý z žáků má NL u sebe**, postupují takto:
- (1) Jedná se o důvodné podezření ze spáchání trestného činu, resp. provinění v případě nezletilých osob, nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
 - (2) Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce nezletilého žáka.
 - (3) Žáka je nutné mít do příjezdu Policie ČR izolovaného od ostatních žáků, ale zásadně pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věci.

Zpracováno dle pokynu MŠMT

Výchovný poradce

Činnosti:

- kariérové poradenství a poradenská pomoc při rozhodování o další vzdělávací a profesní cestě žáků, tj. zejména: koordinace mezi hlavními oblastmi kariérového poradenství – kariérovým vzděláváním a diagnosticko - poradenskými činnostmi zaměřenými k volbě vzdělávací cesty žáka; základní skupinová šetření k volbě povolání, administraci, zpracování a interpretaci zájmových dotazníků v rámci vlastní odborné kompetence a analýzy preferencí v oblasti volby povolání žáků; individuální šetření k volbě povolání a individuální poradenství v této oblasti; poradenství zákonným zástupcům s ohledem na očekávání a předpoklady žáků; spolupráce se školními poradenskými zařízeními (poradna, centrum) a středisky výchovné péče při zajišťování poradenských služeb přesahujících kompetence školy; zajišťování skupinových návštěv žáků školy v informačních poradenských střediscích úřadů práce a poskytování informací žákům a zákonným zástupcům o možnosti individuálního využití informačních služeb těchto středisek
- pomoc při řešení konfliktních situací ve škole
- řešení případů hrubých a opakovaných přestupků proti školnímu řádu,
- sledování žáků s neprospěchem a ve spolupráci s ostatními vyučujícími hledání způsobů řešení tohoto problému,
- péče o žáky nadané a talentované – jejich vyhledávání společně s třídními učiteli, návrh další péče o tyto žáky,
- spolupráce s dalšími odborníky - pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, kurátor pro mládež, úřad práce.

Speciální pedagog

Činnosti:

- péče o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (žáci s poruchami učení a chování, žáci mimořádně nadaní, žáci sociálně znevýhodnění, žáci s jiným zdravotním postižením)
- individuální speciálně pedagogická reedukace žáků s přiznanými podpůrnými opatřeními (2. – 5. třída)
- diagnostika a rozvoj nezralých funkcí a docvičení grafomotorických dovedností u žáků v 1. třídě
- poradenská podpora pedagogům při tvorbě plánu pedagogické podpory a IVP
- konzultace s pracovníky specializovaných poradenských pracovišť (PPP, SPC)
- metodické vedení asistentů pedagoga ve škole
- metodické činnosti a speciálně pedagogická pomoc pro pedagogy školy
- komunikace se zákonným zástupcem žáka
- konzultace, doporučení a pomoc při zajištění speciálních pomůcek a didaktických materiálů
- koordinace poradenských služeb poskytovaných ve škole (výchovný poradce, školní metodik prevence, třídní učitelé).

Nadaní a mimořádně nadaní žáci

Nadaný žák je podle vyhlášky 27/2016 sb. žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Za mimořádně nadaného žáka se považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech.

Nadaní žáci mají velkou potřebu se učit, vyhledávat nové informace, ověřovat si poznatky. U nadaných dětí se často můžeme setkat s jistou vyspělostí v určité oblasti.

Mají zvláštní způsob učení, tvořivě přistupují k řešení problémů, jsou velmi brzy schopni abstrakce, věci dávají do neobvyklých souvislostí a jsou velmi dobře vybaveni v oblasti verbálního projevu. Nadaní jsou charakterizováni neobvyklými zájmy oproti svým vrstevníkům.

Nadaným žákům je umožněno pracovat na vyšší úrovni nebo rychlejším tempem. Jedná se o rozšiřování, prohlubování učiva nad rámec běžných učebních plánů, za účelem další stimulace k hledání dalších originálních řešení, možných souvislostí v daném tématu. Při zadávání těchto úkolů se opíráme o zájmy dítěte.

Pro rodiče

Specifické vývojové poruchy učení

Ve výchovně vzdělávací a diagnostické praxi je známo, že u některých dětí se v procesu učení vyskytují větší či menší nápadnosti a odchylky. Tyto poruchy, které zasahují do procesu učení, patrně existují od počátku lidské vzdělanosti. Soustavná vědecká a výzkumná pozornost jim však byla věnována později. Středem této pozornosti byla porucha související se schopností naučit se číst a zpráva o ní se v literatuře objevila zásluhou anglických lékařů v roce 1896. Terminologické vyjádření poruch se postupně krystalizovalo a zpřesňovalo, tak jak se objevovaly nové poznatky neurologické, anatomicko-fyziologické, psychologické, psychiatrické a další.

Definici specifických vývojových poruch učení uvedl Úřad pro výchovu v USA v roce 1967, kde byly charakterizovány jako poruchy v jednom či více psychických procesech, účastnících se při porozumění a užívání řeči, a to mluvené i psané. Mohou se projevovat v nedokonalé schopnosti naslouchat, myslet, mluvit, číst, psát a počítat.

Specifické vývojové poruchy učení lze chápat jako souhrnné označení různorodé skupiny poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematickém usuzování nebo počítání. Tyto poruchy předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. Mohou se souběžně vyskytnout i s jinými formami postižení (smyslové vady, sociální a emocionální poruchy, mentální retardace) a s jinými vlivy prostředí. Specifické vývojové poruchy učení však nejsou přímým následkem těchto jiných vlivů prostředí a jiných forem postižení.

Poruchy učení jsou uváděny ve spojitosti s dysfunkcí centrálního nervového systému, jelikož jsou podmíněny poruchami v procesech, kterými se získávají a zpracovávají informace. Všechny specifické poruchy učení jsou lehkými mozkovými dysfunkcemi, ale ne všechny mozkové dysfunkce musí být poruchou učení. Mozková poškození, která vyvolávají mozkové dysfunkce, nemusí vyvolávat specifické poruchy učení.

Specifické vývojové poruchy učení se výrazně projevují teprve po nástupu školní docházky, kdy žák vykazuje sníženou schopnost naučit se číst, psát, počítat, kreslit a zpívat běžným výukovým postupem.

Vedle specifických vývojových poruch učení se setkáváme s pojmem specifické poruchy učení (bez přívlastku vývojové). Jedná se o alexii a agrafii. K těmto poruchám obvykle dochází při poškození mozku úrazem, při degenerativních změnách, mozkových nádorech apod. Alexie je ztráta schopnosti poznávat viděné znaky, agrafie je ztráta už dříve vytvořené schopnosti psát, afázie je ztráta již nabyté schopnosti řeči.

Specifické vývojové poruchy učení je nutno odlišovat od nspecifických poruch učení, které se rovněž projevují ztíženou výukou čtení, psaní, pravopisu, počtů atd., ale které jsou způsobovány různými vnějšími příčinami (např. nepravidelná školní docházka, sociální zanedbanost dítěte, psychická deprivace).

Mezi nejznámější vývojové poruchy učení řadíme **dyslexii** (porucha při osvojování čtení), **dysgrafii** (obtíže v grafické stránce psaní), **dysortografii** (dítě se nemůže naučit používat při psaní gramatická pravidla), **dyskalkulii** (obtíže při osvojování matematiky), **dyspraxii** (obtíže při plánování a provádění praktických dovedností, porucha koordinace pohybů), **dyspinxii** (specifická vývojová porucha výtvarného vyjadřování), **dysmúzii** (specifická vývojová porucha zabraňující vývoji hudebních schopností).

Diagnostikou poruch učení se zabývají pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogická centra. Stanovení diagnózy předchází komplexní vyšetření dítěte, v němž se vylučují jiné příčiny neúspěchu. Může se například jednat o celkovou nezralost dítěte, opožděný intelektový vývoj, probíhající onemocnění nebo o poruchy zraku či sluchu, o nichž rodina neví a teprve komplexní vyšetření může odhalit příčiny školního selhání. Protože se jedná o vývojové obtíže, je důležité podchytit je včas a začít s cílenou nápravou pod vedením odborníka (psychologa, speciálního pedagoga), co možná nejdříve.

Někteří rodiče si odchylek ve vývoji dítěte všimnou ještě dříve, než nastane škola. Zde je namístě odklad školní docházky. Pokud se během první třídy vyskytnou výukové problémy, mohou se rodiče sami nebo na doporučení třídního učitele obrátit na pedagogicko-psychologickou poradnu nebo jiná speciálně pedagogická centra, kde kromě komplexního vyšetření probíhá ambulantní náprava. Na některých školách pracují speciální pedagogové, kteří se problematikou poruch učení zabývají a v rámci výuky s těmito dětmi pracují. Pro těžší případy poruch učení jsou zřizovány tzv. dyslektické třídy.

Poruchy učení ovlivňují celou osobnost dítěte a často i situaci v rodině. Jsou závažnou překážkou v osvojování vědomostí, ale při jejich včasném zjištění a kvalitní reedukační péči a

podpoře člověka s touto poruchou může dojít ke zmírnění či úplnému odstranění vzdělávacích obtíží.

Prevence poruch učení

Cílenou prevencí spatřujeme v tom, když je s dítětem prováděna adekvátní aktivita k jeho celkovému výchovně vzdělávacímu rozvoji, odpovídajícímu tomu kterému roku fyzického věku v souladu s rozvojem jeho mentální úrovně.

Včasné zhodnocení rozličných odchylek od běžných projevů dítěte, týkajících se všech jeho tělesných i duševních funkcí, má podstatný vliv na jeho vývoj a následně na školní úspěšnost. Vyžaduje ovšem často podrobné vyšetření dítěte na odborném pracovišti, které přinese nosný výsledek pro stanovení metod práce při jeho stimulaci.

Příprava na čtení a psaní nemusí být vůbec dlouhá, stačí v rozsahu 10 – 15 minut denně. Musíme dbát na to, aby veškerá činnost byla předkládána nenásilnou hravou formou s přitažlivou motivací. Vždy zastáváme zásadu přechodu od jednoduchého ke složitějšímu a snažíme se střídat činnosti tak, abychom posilovali soustředění dítěte a zabraňovali jeho nezájmu a únavě. Znamená to nepochvávat s dítětem jenom to, co mu vyloženě nejde, ale také to, v čem je dobré, abychom měli možnost předejít jeho pocitům méněcennosti.

Pracujeme vždy v prostředí plném pohody a klidu, nezapomeneme obzvláště u úzkostnějších dětí dostatečně používat povzbuzení a pochvalu. Nikdy nesrovnáváme výkony sourozenců či vrstevníků mezi sebou. Musíme se naučit hodnotit výkon každého dítěte izolovaně a sami před sebou srovnávat jeho původní výkon s následujícím či konečným výsledkem.

Vybíráme především hry a aktivity, které jsou zaměřeny na rozvoj:

- smyslového vnímání (zrakového, sluchového, prostorové a pravolevé orientace),
- paměti a pozornosti,
- myšlení a řeči,
- motorických funkcí včetně vizuomotorické koordinace,
- početních představ.

Je vhodné do denního režimu dítěte pravidelně již v předškolním věku zabudovat čas na společnou hru mezi dítětem a rodičem a nespoléhat pouze na aktivity, které jsou s dítětem prováděny v mateřské škole.

I čtvrt hodina denně může mít velice pozitivní dopad pro přípravu dítěte do školy a pro prevenci následných poruch učení, ale především dítě nebude trpět nedostatkem aktivní komunikace s osobami, po jejichž kontaktu touží. Pokud si rodič zvykne s dítětem nenásilně a hravě pracovat po chvilkách každý den v předškolním věku, snáze tento čas bude nacházet i po zahájení školní docházky, kdy pravidelná práce v rámci přípravy na výuku bude nutností.

Závěrem....

Výzkumy z domova i ze zahraničí potvrzují, že počet dětí s poruchami učení stále stoupá. Přesto můžeme s přesvědčením tvrdit, že počet dětí s dyslexií procentuálně dozajista nepřekročí ve třídě řád jednotek.

Je třeba také připomenout rozdíly ve výukových předpokladech mezi chlapci a děvčaty s dopadem pro školskou praxi. Mozek děvčat zraje rychleji než mozek chlapců, ale funkce mozkových hemisfér se rychleji a vydatněji u chlapců specializuje. Můžeme říci slovy prof. Matějčka, že mozek dívek je univerzálnější, mozek chlapců specializovanější. Přitom pravá hemisféra chlapců má nad pravou hemisférou děvčat převahu, takže zahájení školní výuky, která vyžaduje pro počáteční úspěšnost dítěte souhru obou hemisfér, usnadňuje zvládnutí učebních požadavků právě děvčatům, kdežto chlapci mají prakticky smůlu po celou dobu školní docházky. Jejich pozice se obrací k lepšímu až na střední škole.

ADHD

ADHD (zkratka anglického „Attention Deficit Hyperactivity Disorder“ – hyperkinetická porucha (HKP) patří mezi neurovývojové poruchy.

Tato porucha se projevuje již od raného dětství, nejvíce však v školním věku, kdy postihuje 3–7 % dětí. Ve 40-50 % případů přetrvává do dospělosti a vyskytuje se u 4-5 % dospělých.

Pro ADHD se dříve používaly diagnózy LDE (lehká dětská encefalopatie) či LMD (lehká mozková dysfunkce), které se snažily vystihnout etiologii, aktuálně používané označení syndromu vychází z popisu projevů této poruchy.

Na vzniku ADHD se přibližně z 80 % podílí dědičnost. Prozatím bylo objeveno již několik genů spojených s poruchou. V ostatních případech při vzniku poruchy přispívá různou měrou problémové těhotenství, prenatální vystavení alkoholu a tabákovému kouři, předčasný porod s výrazně nižší vahou novorozeněte, extrémní množství olova v těle a poranění prefrontální kůry v mozku po porodu. ADHD patří mezi nejprobádanější duševní a emoční poruchy. Existuje pro ni více léčebných postupů účinnějších pro větší počet lidí než v kterékoliv jiné oblasti psychiatrie.

ADHD se mnohdy výrazně projeví právě s nástupem dětí do školy (nejčastěji bývá tato porucha diagnostikována mezi šestým a devátým rokem věku dítěte) v konfrontaci s novým režimem. Najednou se musí podřídit školnímu řádu, zvládnout výrazné omezení pohybové aktivity, dodržovat určitá pravidla chování, sledovat výuku a soustředit se při vlastní práci.

Děti s ADHD mají inteligenci srovnatelnou s ostatními vrstevníky, bývají vnímavé a citlivé. Kvůli svému chování však bývají více trestány a zahrnovány výčitkami, na což mohou reagovat agresivně nebo depresivně a jejich sebevědomí se postupně snižuje.

Příznaky ADHD můžeme rozdělit do tří oblastí: porucha pozornosti, hyperaktivita a impulzivita. Nejvíce nápadné jsou děti s převládající nadměrnou aktivitou a impulzivitou, naopak děti s převahou příznaků pramenících z poruchy pozornosti mohou působit jako zasněné, netečné, líné a nedbalé.

Porucha pozornosti se projevuje problémem se soustředěním, děti se snadno rozptýlí například pohledem z okna nebo nepořádkem na pracovním stole. Pracují rychle, ale povrchně, nekontrolují si svou práci, dělají mnoho chyb z nepozornosti, což sleduje učitel třeba v diktátech (vynechávání písmen, interpunkčních znamének). Jejich školní výkon i

prospěch bývá značně nevyrovnaný, od výborných až po nedostatečné známky. Celkově jsou jejich známky horší, než odpovídá jejich inteligenci. Stále jim něco chybí a něco hledají, nemají pořádek ve svých věcech, ztrácejí školní pomůcky a přezůvky. Často nevěnují pozornost svému zevnějšku, nejsou učesaní, nemají zastrčenou košili, nezapínají všechny knoflíky, nezavazují si boty. Své knihy a sešity neudržují v pořádku, ve školní tašce je mají promíchané se zbytky svačiny a přezůvkami. Pokud něco hledají, často vysypou celou tašku a probírají se jejím obsahem na zemi. Špatně se soustředí při rozhovoru s dospělými, unikají jim některé informace a instrukce, zvláště je-li hovor dlouhý a instrukcí více. Ke svému učiteli často navazují po delší době pozitivně laděný výběrový vztah, o to hůře potom snáší změnu pedagoga.

Hyperaktivita znamená nápadnou pohyblivost a neklid. Děti nedokážou delší dobu klidně sedět, vrtí se a houpou se na židli, opakovaně ze židle padají, vstávají, pobíhají od jedné věci ke druhé a u žádné z nich dlouho nevydrží. I během školního vyučování vstávají a chodí po třídě. Lezou po nábytku, skáčou po lavicích. Bývají hlučné, upovídané, doplňují výklad učitele poznámkami, ruší ostatní spolužáky. Jsou jen obtížně a krátkodobě usměrnitelné, ani opakované napomínání nevede k nápravě chování, stejně jako poznámky. Podobné problémy jako při vyučování mívají i ve školní družině a jídelně, jsou hlučné a nevydrží v klidu u talíře (jídla).

Impulzivita u dětí s ADHD znamená, že spoustu věcí dělají ve chvíli, kdy je to právě napadne, bez ohledu na okolnosti, nejdříve něco udělají a pak teprve přemýšlí. Obtížně se ovládají, všechno chtějí mít a dělat hned, reagují zbrkle, skáčou do hovoru dětem i dospělým. Během vyučování překřikují ostatní, vyrušují bez přihlášení, nerespektují, že je učitel nevyvolal. Těžce nesou různá omezení, příkazy a řády, hůře se podrobují autoritám a disciplíně. Nesnáší čekat, až na ně přijde řada, předbíhají ve frontě ve školní jídelně. Pouštějí se zbrkle do nebezpečných aktivit, nepočkají na vysvětlení učitele, tak jim hrozí například v hodinách tělocviku nebo během přestávek nebezpečí úrazu.

Příznaky podle věku dítěte

ADHD patří k poruchám, u kterých se příznaky a jejich intenzita mění během vývoje jedince. Rozdíly jsou také mezi chlapci a dívkami. Vždy je potřeba přihlížet k tomu, kolik je dítěti let a zamyslet se i nad tím, nemáme-li na něj například přehnané nároky.

Kojenecký věk

Některé z příznaků ADHD jsou ve vývojově přiměřené podobě patrné již v kojeneckém a batolecím období. A byť u kojenců není ADHD možné diagnostikovat, dají se u nich vyzorovat určité projevy hyperaktivity. Zatímco si novorozenec bez příznaků hyperaktivity obvykle vytvoří určitý rytmus střídání bdělosti, pláče, krmení a spánku, hyperaktivní dítě mívá nápadně nepravidelný režim. Někdy prospí celý den, ale v noci je aktivní, projevuje se u něj zvýšená dráždivost, více křičí nebo pláče častěji a jakoby bez důvodu. Chování dítěte matku vyčerpává a vyvolává u ní otázku, zda svému dítěti správně rozumí. Dobrou zprávou však je, že se u většiny takto se projevujících novorozenců stav postupně upraví a ADHD se u nich plně nerozvine.

Batolecí věk

Příznaky ADHD v batolecím období už mají mnohem konkrétnější obrysy. U dětí je možné pozorovat větší neklid, živost, nebo nevyrovnaný vývoj, kdy dítě například začíná lézt, aniž by umělo sedět, nebo dříve mluví a později chodí. Neklidné dítě vyžaduje od členů rodiny a zejména od matky více pozornosti kvůli svým nepředvídatelným reakcím, nebezpečí pádů a úrazů.

Předškolní věk

Předškolní hyperaktivní děti jsou velmi živé, jako by byly stále „na pochodu“. Neustále po něčem šplhají, někam se dobývají. Působí jako natažené na klíček, neustále vyžadují pozornost okolí, kterou však není nikdo schopný naplnit. Některé děti mívají problémy při začlenění do předškolních zařízení, protože i zde je již po dítěti požadována schopnost podřídit se a odložit na chvíli bezprostřední uspokojení svých potřeb. Pro rodiče pak největší zátěží bývá zvýšená náladovost dětí a sklon k podrážděnosti, hněvu a neposlušnosti. Jakkoliv je však toto období pro rodiče těžké, většinou považují dítě stále ještě za zvladatelné.

Školní věk

Nejnápadněji se ADHD projevuje při nástupu do školy, o čemž svědčí také fakt, že nejvíce dětí je diagnostikováno mezi šestým a devátým rokem. Ve školním prostředí a při rostoucích nárocích na dítě se výrazněji projeví poruchy soustředění a neshody v kolektivu. Po dítěti se žádá ukázněnost, schopnost ovládat se, podat výkon, soustředit se. Tyto požadavky není schopno vzhledem ke svým problémům splnit. Ve školním věku se výrazněji projeví poruchy

soustředění a neshody v kolektivu. Děti jsou pro různé přestupky velmi často napomínány. Za špatné školní výsledky a napomínání za různé přestupky je dítě v podstatě trestáno dvakrát, jednou ve škole, jednou doma. Vyrůstají problémy s vrstevníky. Rodiče prožívají pocity výchovné bezradnosti a neúspěšnosti, často jeden druhému vytýkají buď velkou přísnost, nebo benevolenci.

Adolescence

S příchodem adolescence se hyperaktivita zmírňuje. Stále však přetrvává nesoustředěnost, nedostatečná vytrvalost, nespolehlivost a další přidružené komplikace jako jsou deprese, úzkosti, poruchy chování a zneužívání návykových látek. Právě klesající hyperaktivita v tomto věku rozšířila mýtus o ústupu ADHD spolu s dospíváním. Současné průzkumy však jasně ukazují, že až u 80 procent adolescentů, kteří v dětství ADHD trpěli, projevy přetrvávají a až 60 procent pacientů může vykazovat některé příznaky ADHD i v dospělosti.

Dospělost

Dospělým trpícím ADHD dělá problémy soustředit se na konverzaci, ztrácejí a hledají běžné předměty, zapomínají na schůzky a termíny. Často selhávají při organizaci práce, postupují chaoticky, nedokončují úlohy. Jsou impulzivní, což se projevuje netrpělivostí, ukvapenými rozhodnutími a nákupy, kterých později litují. Častěji riskují při jízdě, jsou původci četných dopravních nehod. Mají sklony ke zneužívání drog a alkoholu. Na druhou stranu bývají kreativní.

Přehled příznaků

Pokud máte podezření, že má vaše dítě, nebo dítě ve vašem okolí ADHD, existuje velké množství příznaků, kterých je potřeba si všimnout, abyste své přesvědčení utvrdili. Finální rozhodnutí ale vždy přenechejte kompetentním specialistům.

Navíc je třeba si uvědomit, že se s ADHD velmi často (v 60 – 70 % případů) pojí další poruchy, jako jsou poruchy chování včetně poruchy opozičního vzoru (v angličtině se takovým dětem výstižně přezdívá „No-children“), specifické poruchy školních dovedností (dyslexie, dysgrafie atd.), úzkostné poruchy, poruchy nálady, tiky a další.

Přehled příznaků ADHD u dětí:

- jsou nepozorné při školních úkolech, opomíjí detaily, dělají chyby z nepozornosti

- neudrží trvale pozornost při úkolu nebo při hře
- pokud jim někdo zabrání v činnosti, kterou musejí následně ukončit, jsou impulsivní a afektované
- působí, že během rozhovoru neposlouchají
- i když pochopí instrukce, nedokončují úlohy
- nesnášejí úkoly vyžadující soustředění a trpělivost
- ztrácejí věci, hračky, školní potřeby atd.
- vnější podněty snadno přerušují jejich soustředění
- zapomínají na své denní úkoly a povinnosti
- nedokážou klidně sedět, vrtí se na židli, hrají si s rukama
- pobíhají nebo lezou často v nevhodných situacích
- obtížně zachovávají klid a ticho, jsou stále v pohybu
- neustále hovoří, často vyhrknou odpověď před dokončením otázky
- dělá jim potíže čekat, až na ně dojde řada
- mají silné emoční projevy i na drobné podněty
- bývají sociálně nevyzrálé
- mají komunikační problémy

Školní zralost - zralost pro vstup do školy

Školní zralost je souborný název pro připravenost různých duševních funkcí a dovedností, umožňující dítěti s úspěchem si osvojit školní vědomosti a dovednosti v 1. třídě - především čtení (nutné zralé zrakové rozlišování), psaní (sluchové rozlišování, grafomotorika) a počítání.

Škola je začátek období plnění dlouhodobého vývojového úkolu. Dítě má právo být ve škole úspěšné. Připravenost pro školní práci se týká somatopsychického stavu jako výsledku předchozí etapy vývoje dítěte. Je vymezena přiměřenou výkonností, přizpůsobivostí a subjektivním pocitem radosti dítěte z toho, že jde do školy.

Znaky školní zralosti

Věk

K 31.8 má mít dítě 6 let. Dítě průměrně vyžívá až v 6.5 letech! Chlapci se vyvíjejí poněkud později - hlavně motorika ruky (projeví se v psaní) a soustředění.

Zralost smyslového vnímání

Zrakové rozlišování:

- zrakem rozlišit tvary od sebe, orientace ve stranově převrácených tvarech
- znát trochu abecedu, alespoň některá písmenka a číslice

Děti by už v září, říjnu neměly kvůli nácviku psaní a čtení zaměňovat písmena tvarově podobná (m-n), symetrická podle svislé (b-d) nebo vodorovné osy (p-b, j-l).

Sluchové rozlišování:

- poznat první písmeno ve slově, poslední písmeno ve slově
- syntéza a analýza slov (rozklad na hlásky: p-e-s = pes, a naopak složení slova z hlásek)

Zralost grafomotoriky a vizuomotorické koordinace

- správné držení tužky, pozor hlavně u leváků
- podepsat se aspoň křestním jménem a tiskacím písmem

Zabránit křečovitému (silný tlak) nebo nesprávnému držení tužky. Procvičování nejlépe kreslením všemi možnými materiály (voskovky, tužky, křídly, štětec aj.), malováním na velký formát - uvolnění v rameni, lokti i zápěstí, event. cvičení podle různých sešitů ("Těšíme se do školy" aj.), dokreslováním obrázků podle předlohy, spojováním bodů.

Řeč

Ideálně dítě dokáže vyslovit všechny hlásky do nástupu do ZŠ, protože chodit v 1. třídě na logopedii a ještě zvládat školu je hodně nároků naráz. Toleruje se nesprávná výslovnost R, Ř, ale pokud dítě patlá více, uvažovat o odkladu.

Řečová vada bývá často doprovázena potížemi v čtení a psaní, což se může jevit jako dyslexie - primárně ale třeba upravit logopedicky vadu řeči.

Rozumové schopnosti

- orientace v čase (včera-dnes-zítřa, ráno-poledne-večer, řadit události chronologicky podle děje, vánoce v prosinci apod.), nemusí znát hodiny, měsíce a dny, ale roční období ano
- třídění věcí podle velikosti, délky, množství, druhu (větší -menší, stůl-židle-postel x jablko)
- materiál, z čeho jsou věci vyrobeny (auto, dům, kniha, chléb, šaty)
- pravolevá orientace
- logické úvahy o pojmech (co mají podobného stůl a židle, košile a svetr aj.)
- znát barvy, i doplňkové (oranž, hněd, růžová, fialová)
- početní představy - jak vědomosti (kolik nohou má pes, kolik dnů v týdnu), tak dovednosti
 - počítat do 10 a zpět
 - sčítat a odčítat do 5 (tj. přidávat a ubírat z množství věcí), učit se to přes konkrétní příklady, může počítat v duchu i na prstech
 - znát vztah symbol - jméno - počet aspoň u některých číslic
 - znát číslice do 10 (není zcela nutné)

Jsou-li rozumové schopnosti výrazně nižší, spíše uvažovat o speciálním školství než odkladu.

Paměť

- zapamatovat si větu 7-8 slov a doslova ji zopakovat
- umět básničku, písničku

Chování

- soustředěnost: schopnost soustředit se a zaměřit pozornost
- citová zralost: emoční stabilita - např. že dítě nebude reagovat na nezdár či nespravedlnost impulsivním výbuchem nebo pláčem; přiměřená závislost na matce, dokáže se odloučit bez potíží; nestýská si
- sociální zralost: schopnost velkou část dne trávit ve skupině vrstevníků mimo domov, přijmout místo rodičů jako autoritu učitele, osvojení hygienických návyků (např. vykat dospělým, pozdravit, poprosit, poděkovat, obléknout se, postarat o věci, obout boty a zavázat tkaničky na kličku, jít samo na WC, zvládnout školní jídelnu).
- pracovní zralost: dokázat vydržet u úkolu a dokončit ho, i když nebaví; zvládnout připravit si večer věci, sbalit tašku, ráno jít do školy, sedět celé vyučování, psát úkoly, mít pořádek v tašce a věcech, nezapomínat věci (rodiče mají ještě v 1. třídě kontrolovat tašku).

Motivace

Jestliže se dítě o nic nezajímá, je spíše nezralé, ale také starší sourozenci nebo dospělí mohli dítěti školu odradit nějakou devalvující poznámkou. Některé děti jsou přirozeně temperamentnější než jiné, ale škola už to netoleruje, nutná určitá sebekontrola dítěte.

Lateralita

Jedna ruka bývá šikovnější, tu nazýváme dominantní. Podobně i pravá nebo levá noha a oko jsou dominantní. Je-li souhlasná dominance ruky a oka, pak jde o vyhraněnou dominanci, což je výhodnější. Jde-li o tzv. zkříženou lateralitu (dominantní pravá ruka - levé oko nebo naopak) nebo nevyhraněnou lateralitu (dítě používá obě ruce stejně), komplikuje to někdy trochu vývoj. Zrcadlové psaní zmizí většinou samo, není-li zkřížená lateralita.

Leváky není nutné nic speciálního učit, jen dbát na dobré držení tužky a sklon sešitu. Těžko se později přeučuje.

Školní nezralost

Projevy nezralosti jsou:

- oslabení některé psychické funkce při maximálně nižším podprůměru intelektu
- neklidné / utlumené děti
- impulsivní / zdlouhavé projevy
- nesoustředěné dítě, odbíhající ke hře
- neobratné
- nesamostatné
- přecitlivělé, bázlivé, plačtivé / nepodřídivé, vzdorné
- špatný kontakt s učitelem a dětmi, agresivita
- stažené, negativismus, event. mutismus

Příčiny projevů:

- nedostatek v somatickém vývoji a zdravotním stavu
- opožděný mentální vývoj, snížený intelekt
- nerovnoměrný vývoj a oslabení dílčích schopností (sluchového a zrakového rozlišování pro čtení a psaní, vliv mozkových dysfunkcí)
- neurotičnost
- zanedbanost výchovného prostředí

Nácvik

S předškoláky je možné cvičit některé psychické funkce a dovednosti.

Zrakové vnímání

zraková diferenciacce:

- rozlišování předmětů

- o vyhledávání dvou stejných předmětů (např. kostky mezi kuličkami)
- o odlišování věcí rozdílných (najít, co do skupiny nepatří podle barev, velikostí atd.)
- vyhledání rozdílů ve zdánlivě stejných obrázcích
- vyhledání stejných obrazců z několika si podobných
- odlišení rozdílného obrazce z řady stejných
- vyhledání "ukrytých" věcí na obrázku

prostorová orientace

- vyhledání věcí na obrázku s pojmy dole/nahoře, vzadu/vpředu/uprostřed
- vyhledání a určení místa věcí v místnosti s určováním změny jejich postavení v prostoru
- obrázková bludiště

pravolevá orientace

- určování věcí s pojmy vpravo/vlevo na obrázku, hračky i v reálu
- určení změny postavení
- určení polohy na sobě a druhém člověku
- popis cesty do obchodu, parku apod. s pojmy vpravo/vlevo

zraková analýza a syntéza

- skládání a rozkládání obrázků (fotek) z rozstříhaných částí
- skládání a rozkládání částí stavebnic (rozkládací kostky)
- puzzle
- mozaiky

Sluchové vnímání

sluchová diferenciacce

- rozlišení zvuků
 - typu Kimova hra (zavázané oči, poznat zvuk sirek, peněz, klíčů aj.)
 - poznat hudební nástroje
 - poznat přírodní zvuky
- napodobení rytmu vytleskáním (říkadla, básničky)

sluchová orientace

- hledání schovaného budíku dle zvuku
- hádání, co zvuk vydává
- hry na slepou bábu aj.

sluchová analýza:

- kterou hláskou začíná a končí slovo (co slyšíš na konci)
- slovní fotbal na hlásky
- vymýšlení slov na nějakou hlásku nebo příběhů
- vyhledání předmětů na určitou hlásku či slabiku v místnosti
- vymýšlení slov na nějakou slabiku (PO-stel, -lštář, -vlečení)

Náprava vadného držení tužky

Nápravy nejlépe kreslením.

Zásady:

- nácviky v duševní pohodě, ne jako úkol, kde musí dítě obstát
- střídat různé psací materiály
- velký papír a uvolňovat ruku od ramene přes předloktí až po zápěstí
- formou veselé hry: kreslit pohádky, příběhy apod.

- před psaním rozcvičit ruce (kroužit zápěstím volným, pěstičkami, protřepat ruce, prstíky jeden po druhém do špetky palec k ukazováku, palec k prostředníku, palec k prsteníku atd. a zpět)
- pozor na to, aby obrázek měl správné proporce, velikost a detaily (postava oči, uši, 5 prstů) - nácvik všímavosti k detailům pro psaní
- vybarvování ploch, má být bez přetahování

Počtení představy

Naučit formou her: čísla tramvají, čísla ulic, domino, člověče nezlob se atd. Nenutit, děti se samy chtějí učit - zvědavost je znakem školní zralosti!

Paměť

Učit se básničky, písničky, hrát pexeso - např. písmenkové.

Autismus

Termín autismus zavedl Eric Bleur (1911) (z řeckého autos - sám), aby popsal způsob egocentrického myšlení, který je typický pro schizofrenii.

Autismus poprvé určil americký dětský psychiatr Leo Kanner, v roce 1943 detailně popsal chování jedenácti extrémně uzavřených dětí se sklony ke stereotypním aktivitám. Kanner se domníval (stejně jako další odborníci té doby), že autismus je příbuzný schizofrenii, že je to vrozená vada. Názory na to, co autismus způsobuje, se velmi lišily. Kannerovi oponoval např. Bernard Rimland, který s řadou dalších odborníků došel v 70. letech 20. století k závěru, že genetika nemá na vzniku autismu žádný podíl. Za pravdivou se např. považovala teorie, která předpokládala, že děti reagují svým uzavřením na chladné chování svých rodičů, zejména matky, proto byly děti rodičům odebírány a umíst'ovány do ústavů. Od tohoto se ale ustoupilo, nyní se spolupráce rodičů považuje za velmi důležitou pro rozvoj dítěte.

Autismus jako takový postihuje asi 0,1% lidské populace, autismus a jemu příbuzné poruchy až jedno procento populace. Autismem trpí třikrát více mužů než žen.

Obecná charakteristika autismu

V současnosti se autismus řadí mezi vývojové vady. Jeho vznik může ovlivnit více faktorů. Příčinou autismu může být chromozomální porucha, poškození plodu během těhotenství (například zarděnková infekce), zánětlivá infekce v mozku, poškození mozku dítěte během porodu nebo těsně po porodu. Určitou roli hraje také dědičnost, potenciální sourozenci dětí s autismem mají vyšší riziko výskytu autismu. Přesná příčina autismu není tedy známá, proto nelze autismu předcházet a léčit ho medikamenty; léky se používají pouze ke zmírnění některých projevů problémového chování.

Lidé s autismem mají tendenci zpracovávat informace pravou polovinou mozku (zajišťuje syntézu pozorování) a ne v dostatečné míře hemisférou levou (zajišťuje analýzu pojmů). Autisté vidí, slyší i cítí, ale jejich mozek zpracovává informace jiným způsobem. Lidé trpící autismem mají problémy zejména s komunikací (a to komunikací verbální), sociální interakcí a představitostí. K tomu se přidružují ještě potíže fyzické. Většina autistů je mentálně retardovaná, asi 80% z nich má hodnotu IQ pod 70. Autismus tedy nikdy nepostihuje nadprůměrně inteligentní lidi, na rozdíl od Aspergerova syndromu.

Symptomy provázející autismus

Postižení řeči

Mnoho autistických dětí, ale i dospělých, není schopno zvládnout řeč. Řeč je pro ně příliš abstraktní, nechápou smysl komunikace, to, co slyšeli, nejsou schopni udržet v paměti. Mnoho dětí zůstane němých, u těch, u kterých se rozvine řeč, se velmi často vyskytuje tzv. echolálie (automatické opakování slov vyslovených někým jiným, aniž by chápali smysl). Častá je také opožděná echolálie, kdy člověk s autismem reaguje na určitou situaci slovy, která už dříve slyšel ve stejné nebo podobné situaci (například když chce jablko, tak místo „chci jablko“ řekne „jablko je červené“, protože někdy dříve slyšel o jablkách říkat, že jsou červená). Echolálie je typická řeč pravé poloviny mozku: řeč není co do významu dostatečně analyzována, ale je uchována v jakémsi zakódovaném stavu v paměti a následně reprodukována. Důsledkem echolálie bývá chybné používání osobních zájmen (zaměňování já x ty, on x ona, atp.). Lidé s autismem tedy často říkají více, než opravdu rozumějí. Řeč autistů bývá bezvýrazná s monotónní intonací, mluví rychle, příliš potichu nebo naopak příliš hlasitě, dělají chyby v přízvuku, chraptí nebo mluví vysokým hlasem.

Již v prvním roce života dítěte si mohou rodiče všimnout, že s jejich dítětem není něco v pořádku. U dětí, u kterých byl později diagnostikován autismus, si rodiče všímali nezájmu dítěte o hru, dítě neukazovalo na předměty, nereagovalo na zavolání, nedařilo se upoutat jeho pozornost. V předškolním věku si některé děti osvojí některá slova, ale nechápou smysl jejich použití, pouze je opakují. U toho, u koho se vyvinula řeč, může echolálie přetrvávat až do dospělosti, část si však osvojí komunikativní řeč. Komunikace ale nebývá spontánní.

Důležitým obdobím pro rozvoj komunikace je doba dospívání, u malé části autistů dojde ke zlepšení, ale u jiných nastane zhoršení a ztráta nabytých dovedností (návrat k echolálii, ztráta zájmu o řeč).

Vztahy s ostatními lidmi

Svět se lidem postiženým autismem jeví jako chaos, nejsou schopni rozumět podnětům z okolí a interpretovat je, při různé úrovni inteligence jsou lidé s autismem méně schopni zaujmout abstraktní postoj k realitě, jít dále než za poskytnutou informaci, jít za doslovné vnímání, je pro ně proto velmi obtížné se svým okolím navázat kontakt a komunikovat. Nejsou schopni nalézt a vnímat složitá pravidla, která určují náš každodenní život, nemají téměř žádnou schopnost porozumět neverbální komunikaci, např. gestům jiných lidí. Již od

dětství se to projevuje již zmíněným nezájmem o hru a kontakt s lidmi, upřednostňováním samoty, vyhýbáním se tělesnému kontaktu. Někdy se naopak vytvoří silná vazba na jednoho člověka, většinou rodiče nebo sourozence. Po nástupu dítěte do školy se sociální vztahy vyvíjejí většinou pozitivně, lépe snáší přítomnost jiných dětí a nevyhýbá se kontaktu s nimi, stále ale chybí pocit sounáležitosti. Děti s autismem neprojevují dostatek empatie, nechápou duševní stavy a myšlení jiných lidí. Také v oblasti sociálních vztahů je rozhodujícím obdobím období dospívání. U většiny ke změnám chování nedojde, u malé části dojde ke zlepšení, ale u velkého procenta nastane zhoršení nebo návrat k dřívějšímu chování (znovu se uzavřou, ztratí své dovednosti a odmítají komunikaci). V dospělosti se každý autista zařadí do jednoho ze tří životních stylů. První z nich je tzv. autisticky uzavřený, kdy člověk odmítá opustit místnost a záměrně se vyhýbá jiným lidem, druhý je tzv. aktivní, ale zvláštní, tito lidé jsou považováni za většinou bezproblémové, a třetí styl je tzv. pasivní a přátelský, kdy člověk pasivně přijímá společnost jiných lidí, ale dožaduje se dodržování pravidelných zvyklostí.

Autisté trpí také nedostatečnou schopností zobecnění, kdy se např. něco naučí ve škole, ale není schopné to samé zopakovat na jiném místě, např. doma, nebo se naučí řešit nějaký jednoduchý problém, způsob řešení ale nedovede převést a využít pro řešení velmi podobného problému. Pro dítě trpící autismem je důležité, aby udržovalo vztahy se svým okolím. Jestliže se dítě se svým okolím nestýká, pak přijímá nedostatek podnětů, což negativně ovlivní jeho vývoj tím, že z okolí nemůže přicházet žádná zpětná vazba a dítě tedy ztrácí možnost spontánně se učit.

Chování a představitost

Mnoho projevů autistického chování a problémy s tím související mají původ zejména ve frustraci, která vzniká z obtíží s komunikací a vytvářením vztahů s lidmi. Autismus se projevuje ve stereotypech v chování, nejčastěji můžeme vidět stereotypní pohyby jedné nebo více částí těla (např. třepetání prsty, mávání, kroucení a plácání rukama, kolébání tělem, otáčení kolem vlastní osy, chůze po špičkách), přehnaná gesta a různé pózy, které často neodpovídají tomu, co dítě říká. Toto chování může přerůst v sebezraňování (rány do obličeje, bouchání hlavou, kousání rukou, bití do stehen, polykání předmětů), které se projevuje např. v situacích, kdy je narušen pravidelný denní program dítěte, když dítě nemá dostatečně zorganizovaný volný čas, když se snaží upoutat pozornost nebo naopak utéci od zadaného úkolu. Mnohé děti si vytvářejí své rituály. Mají také omezené zájmy, např. se po velmi dlouhou dobu zabývají stále stejnou činností, to se může v pozdějším věku projevit např.

sbíráním určitých předmětů, učením se jmen nazpaměť atd. Děti bývají často velmi zaujati tvarem předmětů nebo zvuky, které předměty vydávají. Představivost je u autistů omezená, proto si například děti neumějí hrát.

Další znaky provázející autismus

U lidí postižených autismem nalezneme oproti ostatní populaci vysoké procento mozkových dysfunkcí. Nejčastěji bývá postižen mozeček (důležitý pro koordinaci a motoriku), spánkový lalok (důležitý pro verbální komunikaci a vznik sociálních vztahů, ale je to také centrum vzniku různých záchvatů agrese i epilepsie), čelní lalok, mozkový kmen (zpracovává smyslové podněty).

Autisté mívají abnormální EEG nálezy (EEG = elektroencefalografie, tj. metoda pro měření bioelektrické aktivity mozku, používá se zejména při diagnostikování epilepsie, spánkových poruch, nádorů apod.) a abnormality ve vyšetření mozkomíšní tekutiny (to značí nerovnováhu určitých neuropřenašečů). Epilepsie se vyskytuje u 15 – 20 % předškolních autistických dětí, u dalších 20% se vyskytne v pubertě, častěji se vyskytuje u dětí s nižším IQ.

U někoho z autistů se vyskytují abnormality kůže – různé změny pigmentace nebo vyrážky na obličejí. Častěji než u běžné populace bývá postižen zrak (jedno z pěti dětí nosí brýle, dvě z pěti dětí mají potíže se šilháním) a sluch (jedna čtvrtina má závažné problémy se sluchem, několik procent neslyší vůbec). Mnozí mají také problémy s kostmi a klouby, např. s vybočením páteře (skolióza, kyfóza). U většiny autistů je také poškozena motorika, jemná i hrubá. Typické je vyhýbání se očnímu kontaktu, strnulý pohled a malá mimika.

Vzdělávání dětí s autismem

Autismus není léčitelný, ale jeho včasným rozpoznáním a individuálním přístupem k postiženému lze dosáhnout pozitivních výsledků. Každé dítě reaguje na podněty jinak, je tedy důležité určit vztah chování toho kterého dítěte a prostředí, ve kterém se pohybuje, aby byla výchova efektivní. Dobře informovaní by měly o autismu být zejména rodiče těchto dětí, aby dokázali lépe pochopit chování svého dítěte.

Ve Spojených státech amerických se rozvinul program TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children), který se rozšířil i do jiných zemí světa. Principy a metody tohoto programu se snaží co nejvíce usnadnit vstup do společnosti dětem postiženým autismem, a to globálním pohledem na autismus, úzkou spoluprací s

rodinou, aby se co nejvíce zlepšilo chování dítěte, a stará se o fungování dítěte ve škole. V České republice se program TEACCH aplikuje především v tzv. autistických třídách, které se formují uvnitř speciálního školství. Do jedné autistické třídy bývá zařazeno obvykle 4 – 6 dětí, každé dítě má ve třídě svůj vymezený prostor s pracovním stolem, s panelem s pracovním schématem, s policí na pomůcky, místo bývá označeno barevně se jménem nebo i fotografií dítěte. Léčebné metody autismu se soustřeďují zejména na techniky výuky společenského chování a na učební techniky vůbec. Pro každé dítě je velmi důležité sestavování individuálního programu. Základním cílem výchovného procesu je naučení základních životních dovedností a případné umožnění soběstačnosti.

Děti, s autismem nejsou schopni dostatečně zpracovat verbální komunikaci, ale jsou schopni rozumět vizuálním podnětům. Každý autista by měl mít vytvořený speciální systém komunikace. Nejsnadnější forma komunikace je pro autisty komunikace na úrovni předmětů, předměty nejlépe znázorňují realitu. Možná je také komunikace pomocí obrázků, popřípadě pomocí psaného slova. Proto je důležité vizuální znázorňování. Například v autistické třídě má na panelu s pracovním schématem každý žák znázorněn pomocí předmětů či obrázků denní program. Předměty nebo obrázky jsou seřazeny po sobě tak, jak jdou za sebou i jednotlivé činnosti. Pomocí takového jednoduchého schématu získá dítě přehled o čase i o místě (pro určitou činnost je vyhrazeno určité místo). Pojem času je pro autistické dítě příliš abstraktní, pomocí tohoto schématu tedy dítě ví, jaká činnost bude následovat a kdy (např. že oběd bude následovat po dokončení čtyř předcházejících činností). Toto znázorňování má pomáhat předcházet problémům s chováním, pro autistu je důležitá určitá míra předvídatelnosti, vše by mělo mít svojí logiku a řád. Vzdělávací proces by se neměl zanedbat ani přerušit, neboť poté dochází k ztracení již získaných dovedností a poruchám chování.

Zařazení autistických dětí do běžných tříd je velmi obtížné, tempo jejich výuky je odlišné od zdravých dětí, metody výuky jsou pro ně nesrozumitelné, kolektiv dětí má pro ně příliš mnoho složitých abstraktních pravidel. Kontakt s nepostiženými vrstevníky je ale důležitý, autistické děti si tak mohou osvojit např. vzorce chování. Důležité pro dítě je, aby se neocitlo na okraji kolektivu a neodnášelo si pocit, že je nežádoucí, i do svého budoucího života. Velkým problémem zůstává zařazení do pracovního procesu, jen velmi málo postižených může pracovat.

V České republice vzniklo počátkem devadesátých let 20. století občanské sdružení Autistik, které je členem Světové autistické organizace (WAO) a Autism – Europe (organizace, která

sdužuje národní a regionální organizace z třiceti zemí Evropy pomáhající dětem s autismem a jejich rodičům). Sdružení Autistik se snaží vytvořit lepší podmínky pro zařazení osob postižených autismem do společnosti, pořádá pobyty pro děti a jejich rodiče, přednášky českých i světových odborníků o autismu, výstavy, zařadilo se do mezinárodního vzdělávacího programu TEACCH, podílí se na překladech odborné literatury.

Postižení blízka autismu

Aspergerův syndrom

Tento syndrom popsal v 1944 Hans Asperger. Tímto syndromem trpí někteří postižení autismem, postihne asi 0,3 – 0,4% dětí. Někdy bývá považován za mírnější formu autismu. Tito postižení ale nepůsobí dojemem mentálně zaostalých (na rozdíl od postižených autismem), jsou schopni normální verbální komunikace, i když pouze povrchní, řeč např. u dětí bývá předčasně vyspělá (důsledně spisovná, naučená nazpaměť).

Lidé s Aspergerovým syndromem jsou velmi egocentričtí, mají malou nebo žádnou schopnost navázat kontakt se svými vrstevníky, bývají naivní a důsledně pravdomluvní. S autismem mají společné rutinní chování, jejich pohled bývá upřený na jednu věc, postižena je jejich mimika i motorika.

Dezintegrační porucha v dětství

U dětí, které se do určitého věku vyvíjejí normálně (do jednoho a půl roku až čtyř let), se objeví příznaky jako u autismu, tato porucha se nazývá dezintegrační, někdy také „pozdní začátek autismu“. V tomto případě se zastaví normální vývoj dítěte, dítě ztrácí některé své získané dovednosti, zejména v oblasti řeči, motoriky, sociálních dovedností, ovládání vyměšování.

Rettův syndrom

Tento syndrom se týká děvčat, která se narodí zdánlivě zdravá, ale v 6. až 18. měsíci se zastavuje jejich vývoj, začínají se vyskytovat neúčelné pohyby a záchvaty, rozvíjí se demence. Tato degenerace trvá několik měsíců. Lebka roste pomaleji než ostatní části těla, asi padesát procent postižených trpí epilepsií, mají nestabilní chůzi, popřípadě úbytek svalové hmoty a vybočení páteře. Toto postižení je genetického původu, vyskytuje se asi u jedné z deseti tisíc žen. S autismem má toto onemocnění společnou např. ztrátu sociálních dovedností, špatnou motoriku, ztrátu verbálních schopností.